אור זרוע לצדיק — אל"ף רבתי ואל"ף זעירא

אל"ף רבתי ואל"ף זעירא

אל"ף גדולה דאדם שת [ריש דברי הימים] ויש אומרים גם דאשריך ישראל [פרשת הברכה] וזעירא דויקרא. ידוע כי האל"ף הוא מורה ורומז היחוד הגמור. אם במספרו שהוא אחד. ואם בתמונתו א יו"י בגימטריה שם הוי"ה המיוחד. שהוא המורה על אחדות כמו שנאמר הוי"ה אחד. כי שאר שמות מושאלים אית אלקים דיין ואית אלהים אחרים מה שאין כן הוי"ה מורה על היחוד יתברך שמו כמו שאיתא בזוהר. כי המספר כ"ו בגימטריה ב' פעמים אחד. רצה לומר על היחוד הגמור לא כא' המנוי והספור כו' כי יש יחוד ב' פנים כללי ופרטי כמו שתאמר אדם יחיד מורכב מאברים רבים וכל אבר יחידי מורכב מדברים רבים בפרטיותו. וכן אפילו הנפש היחידה בגוף מורכבת מכחות שונות מה שאין כן השם יתברך שאין יחידותו כמוהו בשום פנים. וזהו א' הכפול [ועל דרך יותר עמוק רומז לב' מיני יחודים דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין רצה לומר יחידות עצמו ויחידות שאין זולתו]. ואם בהברתו שהוא מן האותיות שאין נרגשות במבטא. כי כן האחד גמור אינו אלא בכח ואי אפשר שיהיה נרגש בפועל כמו שכתב הרמב"ם שהנרגש הוא גוף וכח בגוף וכל גוף הוא מורכב וכל מורכב אינו אחד. [ולכן כל אותיות שם המיוחד מאותיות אהו"י הבלתי נרגשות במבטא]:

ולכן תנוח האל"ף אחר כל התנועות, כמו, ובא ראשית ראש וראשון חטאת הוא פארה. כי האחד הגמור אינו נתפס במקום והכל מקומו כמו שאמרו ז"ל בהשם יתברך שנקרא מקום כי הקב"ה מקומו של העולם וכל תנועות העולם הנחתן עליו כמו שכתב הרמב"ם לו יתבטל מציאותו יתבטל מציאות העולם כולם. אבל אם יתבטלו כל הנמצאים הוא עומד במציאותו לכן אין העולם מקומו להיות נסמך ונוח עליו כאדם במקומו. ואם בהוראתו בלשון הקודש שמורה לסמן המדבר בעדו כמו ארדוף אשיג. כי היחידות היותר מובנת אצלינו במורגשתו הוא כאשר יתייחד האדם בנפשו וייחד הכל לו כי אם יהיה עוד אחר הרי שוב אינו יחוד. ולכן יסומן הדיבור בעדו ויחוד הפעולות לנפשו באות האל"ף המורה על היחוד:

ובזה נבין מה שלפעמים נמצאו אלפי"ן נוספים, כמו, אשכר יקריבו והאוניחו נהרות ובאזרוע נטויה ולא אבוא שמוע. ופעמים תחסר, כמו, מרשית השנה ולעמשא תמרו. ואין להאריך כאן בזה:

ואמרו ז"ל כי ניחם הקב"ה לאל"ף שכשנגלה על הר סיני אינו פותח אלא בו אנכי וגו'. כי אז הוא תכלית גלוי האחדות לכן פתח בו, כי תכלית גלוי יחידו יתברך על ידי התורה וקיום מצותיה וזהו תכלית בריאת האדם גילוי יחודו יתברך שעל ידו. וסוף המעשה במחשבה תחלה לכן השם אדם פותח באל"ף הרומז על יחודו יתברך שהוא התכלית וסופו דם כלשון שאמרו בראש השנה דם תהא אחריתו. וכן בבא בתרא זכר תחלה בריש כל מרעין אנא דם כי זה סוף כל האדם והחי יתן אל לבו להיות החכם עיניו בראשו לשום אחרית כראשית לייחד יחודו יתברך כר' עקיבא שיצתה נשמתו באחד. רצה לומר על ידי יחוד של מעלה באחד יצתה נשמתו לא על ידי המסרקות של ברזל שכדאי היה שיעשה נס על ידו כדרך שנעשה על ידי חנניה מישאל ועזריה אלא שעל ידי האחד יחוד שם שמים האמיתי שיחד בקריאת שמע על ידי זה יצתה נשמתו. כדרך שאמרו ז"ל במתן תורה בדבור ראשון יצתה נשמתן. שהיחוד הגמור הוא ביטול כל הכחות וחלקי אלקי ממעל למקורן [והרי זה כענין יציאת הנפש מתוך שמחה ומתוך חרדה. וכענין סוי לבה פרח רוחא ואין כאן מקומו להאריך] וזו היא מיתת נשיקה הידועה. זהו הוראת שם אדם עד שלכן דרשו ז"ל אתם קרויין אדם כו' כי מי שאין יכול להשלים גילוי יחוד האמיתי אינו קרוי אדם.

וע"כ לא מצאנו אחר אדם הראשון בכל הש"ס ודברי רז"ל שם אדם פרטי הנקרא אדם ואף על פי שנמצא שם פרטי על שם הכלל. וזה כי ידוע כל התגלגלות הסבות העולמיות העוברות עלינו המה אך בשביל גילוי היחוד האמיתי לכל באי עולם כמפורסם בדברי הנביאים והחכמים ע"ה ויתבררו ויתלבנו הדברים עד עת קץ הידוע לפניו יתברך שאז ישתלמו כל האמצעיים הנצרכים לגילוי יחודו יתברך בעולם. ולכן לא יתכן שם העצם אדם על אדם פרטי שהוא הוראת השתלמות היחוד על אופן היותר שלם:

וזהו מה שאינונו. אפס בדרך כלל נוכל לקראו אדם. רצה לומר שהמין הכללי הוא האדם האמיתי שהרי בכללותם והצטרפותם הם משלימין היחוד כולו כמו שאיתא ביבמות אין בן דוד (בא) עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שבאירוהו דרצה לומר בגוף אדם הראשון כמו שאיתא בשמות רבה יש נשמות תלויין בשערו ובחוטמו כו'. וכללות נשמת ישראל כולם שהם המתוארים בתואר אדם כללי הם המשלימים גילוי היחוד על אמיתותו ושלימותו. כהוראת שם אדם. ולכן אדם הראשון נקרא אדם כפי בריאותו קודם החטא שספרו רז"ל היתה מעין עולם הבא. והוא כאשר אמרנו כי הוא כולל הנשמות כולם וכאשר היה על שלימותו היה הוא באמת צורת האדם השלימה:

ולכן באה האל"ף גדולה להוראת יחוד האמיתי כאשר אמרנו. וכתבה עזרא ולא בתורה בשם אדם. כי ידוע התורה היא דפוס וציור מעשה בראשית שכל דבר ממנו כאשר נעשה נכתב בעתו ובזמנו בתורה וכאשר ביאר הרמב"ן זה. והדבר ידוע כי יתרון האור מן החושך ולפיכך לא היה ניכר גדולת האל"ף מן אדם מזולת א' אלא בימי עזרא הסופר. כי אז בעת כתיבת הספור בתורה לא היה עדיין מציאות לחושך בעולם קודם חטא אדם הראשון ואחר שחטא כבר נתחשך גם הוא ושמו נתקטן גם כן בגודל כמו שאמרו ז"ל שמתחלה היה מסוף עולם ועד סופו ואחר כך נתמעט. והיינו לפי שהיה מגלה יחודו יתברך האמיתי ונדבק למקורו הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. וזהו כונת רז"ל בבראשית רבה ובויקרא רבה שהיה מצפון לדרום וממזרח למערב זהו בחינת סובב כל עלמין ומנין שאפילו באמצע העולם זהו בחינת ממלא כל עלמין. ואמנם אחר כך נתמעטה קומתו על דרך שאמרו ז"ל בעל קומה מתנאי הנבואה ונישנית גם כן במעלת המלוכה בשאול משכמו ומעלה גבוה מכל העם רצה לומר שהיה ראשו למעלה מראש הכל כי המלך הוא הראש לכל העם. וירצה כי הבעל קומה הוא ניכר בין אלפים ורבבות אנשים ונבדל ומתייחד מהם וכן הנביא והמלך:

וביאור זה כי תפילין דמרי עלמא כתיב בהו מי וגו' גוי אחד וכן אמרו אתם עשיתם לי חטיבה כו' אני כו'. זה תלוי בזה כי כאשר האדם מייחד להשם יתברך אז גם חלקו חלק אלקי ממעל מתייחד עמו ואז גם הוא מתייחד בעולמו. וזהו כי שם ד' נקרא וגו' אלו תפילין שבראש שהם היחוד וכנגדן מתעורר תפילין דמרי עלמא והוא רשום וניכר בעולמו וכל עם הארץ יראו ממך:

וזהו פירוש בעל קומה שנתייחד לנביא שהוא מי שהשלים ביחודו יתברך עד שהגיע למדרגת הנבואה שהוא הדביקות הגמורה בו יתברך בעבור יחודו האמיתי שאין דבר זולתו המונעו בעבור כן. וכן המלך כמו שנאמר והיתה עמו וקרא בה כל ימי חייו ואמרו ז"ל נכנס כו' מיסב כו' שהוא תכלית הדביקות. [וזה גם כן ביאור ארוך בדורו שבנידה. הגם שאין הדברים יוצאים מפשוטן גם כן שכן רב היה באמת ארוך בדורו כמו שאיתא בחולין מאן ריש סדרא אבא אריכא וכן כולם מסתמא. אבל

הדבר ידוע כי גם במעשה הנביאים היתה פעולה ממשיית אבל רומזת כונה כמו ירה ויור וכל מעשה הנביאים כולם, כל שכן במעשה השם יתברך בברואיו] וזהו ניטלה קומתו באדם הראשון בעבור שנפסק שלימות יחודו. וכן אז נתגרש מגן עדן שהוא שלימות התענוג הגופני:

וזה במה שידוע משאלת כל הראשונים מה שכל ההבטחות בתורה משכר הגוף ולא נמצא משכר הנפש שהוא היותר גדול במעלה מאומה ונאמרו בזה דברים שונים. ועל דעתי כי עם היות שכר הנפש יותר גדול ועצום לאין ערך והוא השכר האמיתי המקווה עם כל זה עם כל גדלו אין ההבטחה עליו בקיום המצות צריכה כלל. וזה כי הדבר ידוע שהמעלה שאין אחריה מעלה והשכר הנפלא והנועם הנצחיי אשר השתוקקו לו כל הנביאים הוא השגת אמתות יחודו יתברך על שלימותו וכאשר ביאר הרמב"ם ז"ל באורך דבר זה.

וזהו כונת אמרם ז"ל שכר מצוה מצוה שהרצון שהמצוה עצמה היא השכר, וזה כי המצוה שהוא קיום רצון השם יתברך וההתקרבות לגילוי יחודו יתברך שמו כידוע שכל מעשה התורה והמצות אמצעיים ידועים לו יתברך המביאים לגילוי היחוד על עצם אמתותו. אם כן הרי זה כאומר ששכר הנכנס לבית המלך שיהיה נכנס לבית המלך ולא הוצרכה התורה לגלותו ואלו מן הדברים שלא נתנו צורך לכתוב. אבל מה שהוצרכה להזכיר השכר בעולם הזה הוא על צד הפלא שיתן השם יתברך לעושי המצות שכר נוסף בעולם הזה מה שאינו מקביל לענין עצם עשיית המצוה שהיא בנפש וראוי בשכרה תענוג נפשיי ולא תענוג הגוף עם כל זה הבטיח יתברך שיתן גם תענוג גופני לעושי המצוה.

וביאור זה וגם מה שלא מצאנו שלימות תענוגים הגופנים לאומה השלימה מיום הוסדה והיתה לגוי, כי גם בימי שלמה אשר הוא הזמן המצער הנבחר מכל העתים אשר עברו על בני ישראל כפי המסופר בתנ"ך עם כל זה מצאנו שאמרו אחרי מותו כי הקשה עולו עליהם וסילקו את בנו על זה ממלכות כל ישראל. ואמנם התענוג האמיתי בגוף אינו אלא מתוכה לעתיד בימות המשיח בלבד. וזה כי הגוף הוא מורכב והמורכב הוא היפוך האחד ולכן כל מה שהוא היפך האחד דבק במורכב כמו שנאמר כל עורב למינו, וידוע כי השם יתברך הוא הטוב האמיתי ומפי עליון לא תצא הרעות. רק ענין הרעות ההוות בעולם הוא במה שנתן מקום לכח מציאותם על ידי הצטמצמות והתעלמות יחודו. ולכן לעתיד כאשר יתגלה היחוד האמיתי אז וגר זאב עם כבש וגו' שיסתלק כח הרע לגמרי ואז יהיה מקום לשלימות שכר גופניי באין שום מונע. וכן זכה אדם הראשון לזה קודם החטא בהיותו בגן עדן. אבל אחר החטא וחזר התעלמות היחוד האמיתי ותיכף ניתן מקום להכח שהוא הבלתי יחוד והוא הרע כמו שתיכף בהעדר האור יהיה ממילא החושך קונה מקומו. ולכן נתגרש מגן עדן שהוא התענוג לגוף המורכב שהוא היפך היחוד ומצא מין את מינו:

וזהו ביאור אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד'. ידוע אשריך הוא על תענוג הגופני בעולם הזה כמו שאיתא על אשריך וטוב לך כי אשריך הוא האושר מבני אדם וכענין כי אשרוני בנות והם אין מרגישים אלא בתענוג עולם הזה [מה שאין כן וטוב ל"ך דייקא זהו הטובה האמיתית שהוא העוה"ב]. ואמר לבאר אשריך ישראל בעולם הזה בעבור כי מי וגו' בד'. רצה לומר עם ד' כמו שדרשו רז"ל על גוי ואלקיו והיינו כי גלות השכינה המוזכר בספרים ידוע כונתו על דרך הפשוט רצה לומר העדר גילוי יחודו יתברך שזהו הגלות והשעבוד שהוא ההיפוך החרות לעשות כרצונו וככל העולה על רוחו. וכן תשועת ישראל תלויה בד' כאשר אמרנו רצה לומר בתשועת ד' שכאשר הוא יהיה צדיק ונושע בגילוי אמיתית יחודו אז ממילא יגלה גם כן יחוד ישראל בעולם ויהיו נושעים. ואז גם כן אשריך בעולם הזה לפי שנסתלק הרע שהוא ההרכבה והיפך היחוד. שלכן הפליגו בפרק ערבי פסחים והרבו דברים בענין הזוגות המעורר על האמור שכל הרע מן הזוג שהוא המורכב ולא היחיד. ולכן אחר שהשלים משה רבינו ע"ה הברכות ברכם באשריך שהוא תכלית אמיתות אושר העולם הזה. וזהו בתכלית הברכות כולן לפי שאינו בא אלא בתכליתן ובקיצן אחר שיגמר גילוי יחוד השם על אמיתותו. ולכן באה אל"ף אשריך גדולה לרמז על מה שאמרנו כי יחוד השם האמיתי צריך להיות בתחילתו וקודם לו ואז יהיה אשריך:

ולכן בא מאמר זה בסוף כל התורה שאי אפשר להיות גילוי היחוד האמיתי אלא על ידי התורה ומצותיה שהם האמצעיים לזה. והיחוד האמיתי אי אפשר שיתגלה על ידי מעשה איש פרטי כי אם על ידי תיקון פעולות אומה שלימה כאשר אמרנו על מאמר עד שיכלו נשמות שבגוף. לכן אמר לכל השבטים אחר שברכם בפרט אמר זה לכולם בכלל. ובעבור שזכו כל ישראל למעלה הנפלאה הזאת בשעת מתן תורה כמו שאמרו ז"ל חרות ממלאך המות ושעבוד מלכיות לולי שאבדוה תיכף בעשיית העגל ונשתהו עד תום כל הדור לכן חזר משה לעורר הדור האחרון על המעלה הנפלאה ההיא שהוא התכלית המקווה. והתחלת אלה הדברים הוא התוכחה על העבר וסופו הבקשה על העתיד שיהיו כאשר היו מעותדים קודם העגל. ולכן זכו אז לשמוע קול אלקים והגיעו כולם למעלת הנבואה שהוא על ידי היחוד הגמור כאשר אמרנו. והתכלית המקווה היא שיגיע אומה שלימה אל הענין הזה ולא מצאנוהו עד הנה אלא בדור המדבר ולפי שעה כאשר אמרנו:

אבל אחר כך מצאנו שדרשו רז"ל על ויקרא אל משה מאוהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ מאוהל מועד. ביאור זה כי קולו יתברך הוא פרסום יחודו כי למעלה אין אומר ואין דברים זולתי קול רוחני נרגש לנפש הרוחנית המשגת. ולכן נאמר לעתיד להיות קול בראש הרים ובדברי רז"ל בת קול מפוצצת בראש הרים מי שפעל כו' רצה לומר בראש הרים בגלוי ופרסום גדול שמי כו' יבוא ויטול שכרו. רצה לומר יבוא לכאן ויטול שכרו משלם שהנה שכרו אתו ופעולתו לפניו שהרי זה פעולתו שפעל על ידי מעשיו שתהיה הבת קול המפוצצת. וזהו שכרו גם כן כאשר אמרנו בענין שכר מצוה מצוה. ואמנם אז כבר נחסר כח פרסום היחוד על ידי קולו יתברך והיה נפסק קול גילוי היחוד ולא היה יוצא יותר מאוהל מועד ששם לבד היה מקום השכינה וגילוי היחוד:

ולכן נתקטנה האל"ף של ויקרא בעבור קטנות היחוד שנתקטן לבני הדור עד שלא היה יוצא מאוהל מועד והיה צורך הקריאה להיות מאוהל מועד דוקא ולא מכל מקום מעמדו כמו שהיה בשעת מתן תורה. אפס עם קטנותה כתובה היא. וזה ההבדל בין ישראל לאומות העולם שאמרו ז"ל במדרש כשנגלה על אומות העולם אין נגלה אלא בחצי דבור שנאמר ויקר אל בלעם אבל לישראל בדבור שלם ובלשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשין:

ביאור זה כי האו"ה אין יודעים מיחודו כלום כאשר אמרנו שאין קרויים אדם. ולכן נשמטה האל"ף ונאמר ויקר לפי שנחסר היחוד ולכן אין נגלה בדבור שלם כי הדבור הוא התגלות יחודו יתברך כאשר ניכר המלך על ידי שנשמע קול דברו. ולכן אין נגלה אלא בחצי דבור כי הוא הדבור נחלק לשנים, קול ודבור, קול אפשר אף קול הברה והדבור הם חתוך התיבות ואפשר רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. והקול הוא גילוי היחוד כאשר אמרנו כי כן האדם ניכר רק בקולו ובטביעת עין דקלא לא כאשר רק שפתותיו נעות והדברים ארוכים. וזהו ביאור בחצי דבור שלא זכו לגילוי יחודו.

וזהו למדבר עם הפחות ממדרגתו שמדבר בחשאי כענין שאמרו בצוקי קדירה גנאי הוא לה התחילו מביאין בחשאי. וזה ויקר מקרה כמו שדרשו רז"ל במדרש במלך עם פלגשו ולכן הוא במטמוניות וחשאי ואין קול וגילוי האל"ף יחודו יתברך. אבל עם בניו דבור שלם כאשר אמרנו ויקרא בשלימותו והוא לשון חבה כטעם השמיעני את קולך שהוא על שם החבה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שמבקשין להשיג היחוד האמיתי כמו שנאמר וקרא זה אל זה איה וגו'.

סליק מכתי"ק